

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

વી. રાજા કુમારી

વિરુદ્ધ

પી. સુબ્રમા નાયડૂ અને અન્ય

નવેમ્બર ૨, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત અને ન્યાયમૂર્તિ સી. કે. ઠાકર]

નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧:

કલમ ૧૩૮-પ્રાપ્તકર્તા દ્વારા નોટિસ-નોટિસની સેવા-પ્રાપ્તકર્તાનું ઘર તાળું મરાયેલ હોવાની પુષ્ટિ સાથે પરત કરવામાં આવી હતી-નોટિસની સેવા ન આપવા બદલ ફરિયાદ રદ કરવામાં આવી હતી-ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે સમર્થનની અસરને સુનાવણી દરમિયાન ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે અને ફરિયાદને પ્રેશોલ્ડ પર બરતરફ કરી શકાતી નથી-કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે, ઉચ્ચ અદાલતે તેના મતે ન્યાયી ઠેરવ્યું હતું.

સામાવાળા નં. ૧ એ અપીલકર્તા સામે નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૪૪ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુનાઓ માટે

ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. ફરિયાદમાં ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સામાવાળાને મોકલવામાં આવેલી કલમ ૧૩૮ હેઠળ જરૂરી કાનૂની નોટિસ, એ સમર્થન સાથે પરત કરવામાં આવી હતી કે પ્રાપ્તકર્તાનું ઘર તાળું મરાયેલું હતું.મેજિસ્ટ્રેટે ચેકના ડ્રોવર પર નોટિસ ન આપવા બદલ ફરિયાદ ફગાવી દીધી હતી.સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા પુનરાવર્તનને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી જેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે આરોપીનું ઘર તાળું મરાયેલું હોય ત્યારે નોટિસની સેવા ન આપવાની અસરને સુનાવણી દરમિયાન ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે અને નોટિસની સેવા ન કરવાના કથિત આધાર પર ફરિયાદને શ્રેશોલ્ડ પર બરતરફ કરવી જોઈએ નહીં.આરોપીએ હાલની અપીલમાં હાઈકોર્ટના આદેશને પડકાર્યો હતો.

અપીલને નકારી કાઢીને કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે;

૧. નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ની કલમ ૧૩૮માં દર્શાવેલ સંદર્ભ એ વ્યક્તિ માટે ઉદાર અર્થઘટનને આમંત્રણ આપે છે કે જેની પાસે નોટિસ આપવાની વૈધાનિક જવાબદારી છે કારણ કે તે વ્યવહારમાં ગુમાવનાર હોવાનું માનવામાં આવે છે અને તે તેના હિત માટે જ જોગવાઈ છે એટલે કે વિધાનસભા દ્વારા કરવામાં આવી છે.કલમ ૧૩૮ના પરંતુકની કલમ (બી) ના શબ્દો દર્શાવે છે કે ચુકવણીકારની નોટિસ આપીને "માંગ કરવાની" વૈધાનિક જવાબદારી છે.કલમમાં ભાર "માંગ કરવાની" જરૂરિયાત પર છે.આ માત્ર એવી માંગ કરવાની રીત છે જે વિધાનસભાએ સૂચવી છે.ચુકવણીકાર નોટિસ આપવા માટે પોતાનો ભાગ ભજવવા બદલ નોટિસ મોકલી શકે છે.એકવાર તે મોકલવામાં આવે તે પછી તેનો ભાગ પૂરો થઈ જાય છે અને પછીનો ભાગ મોકલનાર શું કરે છે તેના પર આધાર રાખે છે.[૮૮૬-એફ-એચ; ૮૮૭-એ]

મધુ વિ. ઓમેગા પાઈપ્સ લિમિટેડ, (૧૯૯૪) (I) એ.એલ.ટી. (કિ.) ૬૦૩ (કેરળ) નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૧.૨.જો કે કાયદાની કલમ ૧૩૮માં જરૂરી નથી કે નોટિસ માત્ર "ટપાલ" દ્વારા જ આપવી જોઈએ, તેમ છતાં સામાન્ય કલમ અધિનિયમ, ૧૮૯૭ની કલમ ૨૭માં સમાવિષ્ટ સિદ્ધાંત એવા કિસ્સામાં નફાકારક રીતે લાગુ કરી શકાય છે કે જ્યાં પ્રેષકએ તેના પર લખેલા સાચા સરનામાં સાથે ટપાલ દ્વારા નોટિસ મોકલી હોય.પછી તે મોકલનારને આપવામાં આવ્યું હોવાનું માની શકાય છે સિવાય કે તે સાબિત કરે કે તે ખરેખર પીરસવામાં આવ્યું ન હતું અને તે આવી બિન-સેવા માટે જવાબદાર ન હતો.[૮૮૭-ઈ-એફ]

કે. ભાસ્કરન વિરુદ્ધ શંકરન વૈધન બાલન અને અન્ય, (૧૯૯૯) ૭ એસ.સી.સી. ૫૧૦; મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ હીરાલાલ અને અન્ય, (૧૯૯૬) ૭ એસ.સી.સી. ૫૨૩; સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ સેક્સન્સ ફાર્મ્સ અને અન્ય, (૧૯૯૯) ૮ એસ.સી.સી. ૨૨૧; હરચરણ સિંહ વિરુદ્ધ શિવરાની (૧૯૮૧) ૨ એસ.સી.સી. ૫૩૫; જગદીશ સિંહ વિરુદ્ધ નટ્ટુ સિંહ (૧૯૯૨) એલ એસ.સી.સી. ૬૪૭; વી. સત્યનારાયણ વિરુદ્ધ આંધ્રપ્રદેશ ટ્રાવેલ એન્ડ ટૂરિઝમ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, ૧ (૧૯૯૭) ૨ એ.એલ.ટી. (કરોડ.) ૧ આંધ્રપ્રદેશ શક્તિ ટ્રાવેલ એન્ડ ટૂર વિ. બિહાર રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૨) ૯ એસ. સી. સી. ૪૧૫ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. બ્લેકનો કાયદો શબ્દકોશ, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૧.૩.હાલના કિસ્સામાં ઘરને તાળું મારવા અંગેના ખોટા સમર્થન વિશે દાવો કરવામાં આવે છે.ફરિયાદી પર એ બતાવવાનો બોજ છે કે આરોપી ખોટી પોસ્ટલ એન્ડોર્સમેન્ટ મેળવવામાં સફળ રહ્યો છે.તેની શું અસર થાય છે તે સુનાવણી દરમિયાન ધ્યાનમાં લેવું પડશે.ઉચ્ચ અદાલતને તેના દષ્ટિકોણમાં ન્યાયી ઠેરવવામાં આવી હતી જેમાં કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી.[૮૮૮-જી-એચ; ૮૮૯-બી]

ફોજદારી અપીલી હુકુમત: ફોજદારી અપીલ નં. ૮૮૭/૧૯૯૯

ક્રિમિનલ આર. સી. નં. ૧૦૪૫/૧૯૯૭ માં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના ૧૨/૧૧/૧૯૯૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે જી. રામકૃષ્ણ પ્રસાદ, વાસે ખાન અને એસ. ઉદય કુમાર સાગર.

પ્રતિવાદીઓ માટે ડૉ. સુનીલ કુમાર, બી. વિકાસ અને સુશ્રી ડી. ભારતી રેડ્ડી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

અપીલકર્તા (ત્યારબાદ 'આરોપી' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવે છે, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ (ટૂંકમાં 'એક્ટ') ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ જરૂરી નોટિસ આપવામાં આવી છે કે કેમ તે પ્રશ્નનો નિર્ણય સુનાવણી દરમિયાન થવો જોઈએ અને ફરિયાદને શ્રેશોલ્ડ પર બરતરફ ન કરવી જોઈએ કારણ કે નોટિસની યોગ્ય સેવા ન હતી.

પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો ટૂંકમાં નીચે મુજબ છે:

સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં કાયદાની કલમ ૧૩૨ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૧૩૮ હેઠળ દંડનીય અપરાધનો

આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે નં. ધરાવતા ૩૦.૦૬.૧૯૯૭ તારીખના ચેક. વેચાણના સંદર્ભમાં ફરિયાદી દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલી એડવાન્સ રકમની ચૂકવણીમાં આરોપી દ્વારા જારી કરાયેલી રૂ. ૮૦,૦૦૦/- ની રકમ માટે SB/A/૩૧ ૮૩૯૫૭૯ નું ભંડોળની અપૂરતીને કારણે ડ્રાઉઇ બેંક દ્વારા અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદીને ૦૨.૦૮.૧૯૯૭ પર આ સૂચના મળી હતી. તેને તેના વકીલ દ્વારા ૦૯.૦૮.૧૯૯૭ પર આરોપીના સાચા સરનામા પર કાનૂની નોટિસ આપવામાં આવી હતી. ફરિયાદમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આરોપીના ઘરનો દરવાજો બંધ હોવાની પુષ્ટિ સાથે ઉપરોક્ત કાનૂની નોટિસ પરત કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ આરોપી દ્વારા રકમ ચૂકવવામાં આવી ન હતી. જેથી તેણે ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે ફરિયાદની સામગ્રીને તપાસીને ફરિયાદીનું સોગંદનામું નોંધ્યું હતું. શપથ લીધેલા નિવેદનની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેતા, તેમણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળ, જે વ્યક્તિના ચેકનું અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું તે વ્યક્તિ પર નોટિસની સેવા ફરજિયાત છે અને હાલના કિસ્સામાં આરોપીને નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી અને માત્ર ફરિયાદી દ્વારા આરોપીને નોટિસ મોકલવાને ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી. આમ કહીને તેમણે ફરિયાદ ફગાવી દીધી હતી. આ આદેશ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં 'કોડ') ની કલમ ૩૯૭ અને ૪૦૧ ના સંદર્ભમાં પુનરીક્ષણ અરજી હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ઉચ્ચ અદાલતે વિવાદિત વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા જણાવ્યું હતું કે મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અનુસરવામાં આવતી પ્રક્રિયા સાચી

નથી.ફરિયાદીએ નોંધાયેલ કાનૂની નોટિસ મોકલીને કાયદાની જરૂરિયાતનું પાલન કર્યું.નોટિસ ન આપવી એ ફરિયાદને નં. આપવામાં આવે તે પહેલાં જ તેને નકારી કાઢવાનો આધાર નથી.જ્યારે આરોપીના ઘરનો દરવાજો બંધ કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે નોટિસ ન આપવાની શું અસર થાય છે તે સુનાવણી પછી ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.વી. સત્યનારાયણા વિરુદ્ધ એ. પી. ટ્રાવેલ એન્ડ ટૂરિઝમ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિ. કેસમાં હાઈકોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો. (૧) (૧૯૯૭ (૨) એ.એલ.ટી. (સી. આર. એલ.) ૧ એ. પી.) જ્યાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળની ફરિયાદને રદ કરી શકાતી નથી અથવા માત્ર એટલા માટે નકારી શકાતી નથી કારણ કે નોટિસની સેવા ન આપવા તરફ દોરી જતા સંજોગોની પૂછપરછ કર્યા વિના આરોપી અથવા ડ્રોઅરને નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી.

અપીલના સમર્થનમાં અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલ રજૂઆત કરી હતી કે કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની મૂળભૂત જરૂરિયાત નોટિસની સેવા છે. જો ફરિયાદ પોતે બતાવતી નથી કે નોટિસ આપવામાં આવી છે, તો તેને શ્રેશોલ્ડ પર ફેંકી દેવી જોઈએ, જેમ કે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા યોગ્ય રીતે કરવામાં આવ્યું હતું અને ઉચ્ચ અદાલતે ભૂલથી તેમાં દખલ કરી હતી.

શક્તિ ટ્રાવેલ એન્ડ ટૂર્સ વિ. બિહાર રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૦૨ (૯) એસ. સી. સી. ૪૧૫) પર મજબૂત નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી હતી, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે ફરિયાદીએ દાવો કર્યો ન હતો કે ડિમાન્ડ નોટિસ આપવામાં આવી છે, ત્યારે ફરિયાદ જાળવવા યોગ્ય નથી.

બીજી તરફ પ્રતિવાદી-ફરિયાદીના જાણકાર વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદ સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે આરોપી 'ઘરને તાળું મારવામાં આવ્યું' વિશે સમર્થન મેળવવામાં સફળ રહ્યો હતો.આ સ્પષ્ટપણે ખોટું સમર્થન હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું.તેથી, હાઈકોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે ઠરાવવામાં આવ્યું છે તેમ સમર્થનની અસરને સુનાવણી દરમિયાન ધ્યાનમાં લેવી પડશે.

આ અદાલતના ટૂંકા આદેશ પરથી શક્તિ યાત્રા (ઉપરોક્ત) માં જે વાસ્તવિક સ્થિતિ દેખાય છે તે અલગ હતી.ફરિયાદમાં નોટિસ આપવા અંગે કોઈ ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો. હાલના કિસ્સામાં ઘરને તાળું મારવા અંગેના ખોટા સમર્થન વિશે દાવો કરવામાં આવે છે.આવા સમર્થનની અસરનો ચુકાદો સુનાવણી દરમિયાન આપવો પડશે.

આ કેસમાં નિર્ણય લેવાનો મહત્વનો મુદ્દો એ છે કે શું કાર્યવાહીનું કારણ બિલકુલ ઊભું થયું છે કારણ કે ફરિયાદી દ્વારા આરોપીને મોકલવામાં આવેલી નોટિસ "ઘરને તાળું મારવામાં આવ્યું છે" ના સમર્થન સાથે પરત કરવામાં આવી હતી.ડ્રોઅરને આપવાની નોટિસ સંબંધિત શરતો ઘડવામાં આવી છે અને કાયદાની કલમ ૧૩૮ની જોગવાઈની કલમ (બી) થી (સી) માં સામેલ કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત કલમો નીચે દર્શાવેલ છે:

"(બી) ચૂકવનાર અથવા ધારક, જેમ કે કેસ હોય તેમ, ચેકની નિયત સમયગાળામાં, ચેક ઉપાડનારને લેખિતમાં નોટિસ આપીને, બેંકમાંથી ચેકની ચૂકવણી ન થઈ હોય તેવી માહિતી પ્રાપ્ત થયાના પંદર દિવસની અંદર, ઉપરોક્ત રકમની ચુકવણી કરવાની માંગ કરે છે; અને

(સી) આ પ્રકારના ચેકનો ઉપાડનાર, આ નોટિસ મળ્યાના પંદર દિવસની અંદર ચેક ધારકને ચૂકવનારને અથવા 'કેસ હોય તે રીતે' આ રકમની ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે."

ચૂકવણીકાર તરફથી તેણે લેખિતમાં "નોટિસ આપીને" માંગ કરવી પડે છે.જો આવા "આપવાની" તારીખથી ૧૫ દિવસની અંદર ચેકની રકમ ચૂકવવામાં ડ્રોઅરની નિષ્ફળતા પર ગુનો પૂર્ણ કરવાની એકમાત્ર જરૂરિયાત હોત, તો ફરિયાદી પક્ષની મુશ્કેલીઓ ઘણી ઓછી થઈ હોત.પરંતુ વિધાનસભા કહે છે કે ડ્રોઅર તરફથી રકમની ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળતા ઉપરોક્ત નોટિસની "રસીદ" ના ૧૫ દિવસની અંદર હોવી જોઈએ.તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે સંદર્ભમાં "નોટિસ આપવી" એ નોટિસની પ્રાપ્તિ સમાન નથી.આપવું એ એક પ્રક્રિયા છે જેની પ્રાપ્તિ એ સિદ્ધિ છે.તે ચૂકવનારને યોગ્ય સરનામાં પર ડ્રોવરને નોટિસ મોકલીને અગાઉની પ્રક્રિયા કરવાની હોય છે.

બ્લેકના કાયદાના શબ્દકોશમાં "નોટિસ આપવી" એ નોટિસ મેળવવાથી અલગ પડે છે "(પૃષ્ઠ ૬૨૧):

"એક વ્યક્તિ બીજાને સૂચિત કરે છે અથવા આવા પગલાં લઈને નોટિસ આપે છે જે સામાન્ય રીતે બીજાને જાણ કરવા માટે વાજબી રીતે જરૂરી હોઈ શકે છે, પછી ભલે તે અન્યને ખરેખર તેની જાણ થાય કે નહીં.

જ્યારે વ્યક્તિને તે યોગ્ય રીતે તેને અથવા તેના વ્યવસાયના સ્થળે પહોંચાડવામાં આવે છે ત્યારે તે નોટિસ "મેળવે છે".જો કડક અર્થઘટન આપવામાં આવે કે

ડ્રોઅરને ખરેખર ૧૫ દિવસના સમયગાળા માટે નોટિસ મળવી જોઈએ, ભલે તે ચુકવણીકારે સાચા સરનામાં પર નોટિસ મોકલી હોય, તો ટ્રિક્સ્ટર ચેક ડ્રોઅરને વિવિધ વ્યૂહરચનાઓ દ્વારા નોટિસ મેળવવાનું ટાળવા માટે પ્રીમિયમ મળશે અને તે કાયદાની કલમ ૧૩૮ ના કાનૂની પરિણામોમાંથી છટકી શકે છે. તે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે અદાલતે એવું અર્થઘટન ન અપનાવવું જોઈએ જે અપ્રમાણિક ચોરી કરનારને મદદ કરે છે, અને પ્રામાણિક ચુકવણીકારને કિલપ કરે છે કારણ કે તે ખૂબ જ કાયદાકીય પગલાને હરાવી દેશે. મેક્સવેલના કાયદાના અર્થઘટનમાં, વિદ્વાન લેખકે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે "નોટિસ આપવા સંબંધિત જોગવાઈઓ ઘણીવાર ઉદાર અર્થઘટન મેળવે છે". ૧૨મી આવૃત્તિના ૯૯.).કાયદાની કલમ ૧૩૮ માં દર્શાવેલ સંદર્ભ એ વ્યક્તિ માટે ઉદાર અર્થઘટનને આમંત્રણ આપે છે કે જેની પાસે નોટિસ આપવાની વૈધાનિક જવાબદારી છે કારણ કે તે વ્યવહારમાં ગુમાવનાર હોવાનું માનવામાં આવે છે અને તે જ જોગવાઈ તેના હિત માટે વિધાનસભા દ્વારા કરવામાં આવે છે.કાયદાની કલમ ૧૩૮ની જોગવાઈના ખંડ (બી) ના શબ્દો દર્શાવે છે કે ચુકવણીકારની નોટિસ આપીને "માંગ કરવાની" વૈધાનિક જવાબદારી છે.કલમમાં ભાર "માંગ કરવાની" જરૂરિયાત પર છે.આ માત્ર એવી માંગ કરવાની રીત છે જે વિધાનસભાએ સૂચવી છે.ચુકવણીકાર નોટિસ આપવા માટે પોતાનો ભાગ ભજવવા બદલ નોટિસ મોકલી શકે છે.એકવાર તે મોકલવામાં આવે તે પછી તેનો ભાગ પૂરો થઈ જાય છે અને પછીનો ભાગ મોકલનાર શું કરે છે તેના પર આધાર રાખે છે.

તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે પ્રાપ્તકર્તા દ્વારા સ્વીકારવાની ના પાડવામાં આવેલી નોટિસ તેને આપવામાં આવી હોવાનું માની શકાય છે (હરચરણ સિંહ વિરુદ્ધ શિવરાની (૧૯૮૧ (૨) એસ.સી.સી. ૫૩૫) અને જગદીશ સિંહ વિરુદ્ધ નટ્ટુ સિંહ (૧૯૯૨ (૧) એસ.સી.સી. ૬૪૭).

અહીં નોટિસ પરત કરવામાં આવે છે કારણ કે પ્રાપ્તકર્તા મળતો નથી અને નકારવામાં આવ્યો નથી. જ્યાં સુધી સેવાની ધારણાની વાત છે ત્યાં સુધી શું બંને વચ્ચે કોઈ નોંધપાત્ર તફાવત હશે? આ સંબંધમાં સામાન્ય કલમ અધિનિયમ, ૧૮૯૭ની કલમ ૨૭નો સંદર્ભ ઉપયોગી થશે. આ વિભાગ આ રીતે વાંચે છે:

"૨૭. ટપાલ દ્વારા સેવાનો અર્થ.—જ્યાં આ અધિનિયમના પ્રારંભ પછી બનાવવામાં આવેલ કોઈપણ કેન્દ્રીય અધિનિયમ અથવા નિયમન, 'સેવા' અથવા 'આપો' અથવા 'મોકલો' અથવા અન્ય કોઈપણ અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે, ત્યાં કોઈ પણ દસ્તાવેજને ટપાલ દ્વારા રજૂ કરવા માટે અધિકૃત કરે છે અથવા જરૂરી કરે છે, તો પછી, જ્યાં સુધી કોઈ અલગ હેતુ દેખાતો નથી, ત્યાં સુધી નોંધાયેલ ટપાલ દ્વારા યોગ્ય રીતે સંબોધિત કરીને, તૈયાર કરીને અને પોસ્ટ કરીને, દસ્તાવેજ ધરાવતો પત્ર, અને જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, જે સમયે પત્ર સામાન્ય ટપાલમાં પહોંચાડવામાં આવશે તે સમયે લાગુ કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે.

તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કાયદાની કલમ ૧૩૮ એ જરૂરી નથી કે નોટિસ માત્ર "ટપાલ" દ્વારા જ આપવી જોઈએ. તેમ છતાં કલમ ૨૭ (ઉપર ટાંકવામાં આવેલ) માં સમાવિષ્ટ સિદ્ધાંત એવા કિસ્સામાં નફાકારક રીતે લાગુ કરી શકાય છે

કે જ્યાં મોકલનારે તેના પર લખેલું સાચું સરનામું પોસ્ટ દ્વારા મોકલ્યું હોય.પછી તે મોકલનારને આપવામાં આવ્યું હોવાનું માની શકાય છે સિવાય કે તે સાબિત કરે કે તે ખરેખર પીરસવામાં આવ્યું ન હતું અને તે આવી બિન-સેવા માટે જવાબદાર ન હતો.અન્ય કોઈપણ અર્થઘટન ખૂબ જ નબળી સ્થિતિ તરફ દોરી શકે છે કારણ કે ચેકનો ડ્રોઅર જે રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે તે નોટિસને સફળતાપૂર્વક ટાળીને છેતરપિંડીની વ્યૂહરચનાનો આશરો લેશે.

આ અદાલત દ્વારા કે. ભાસ્કરન વિરુદ્ધ શંકરન વૈદ્યન બાલન અને અન્ય (૧૯૯૯ (૭) એસ.સી.સી. ૫૧૦) માં આ સ્થિતિની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

નોટિસનો ઉદ્દેશ ચેકના ડ્રોઅરને તેની ભૂલ સુધારવાની તક આપવાનો અને પ્રમાણિક ડ્રોઅરનું રક્ષણ કરવાનો પણ છે.કલમ ૧૩૮ના પરંતુકની કલમ (બી) માં માંગની નોટિસની સેવા એ કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરવા માટેની દૃષ્ટાંતરૂપ ન્યાયનિર્ણય શરત છે. વર્તમાન અપીલમાં કોઈ વિવાદ નથી કે નોટિસ લેખિતમાં હતી અને આ અપીલકર્તા-બેંક દ્વારા ચેક પરત કરવા અંગે માહિતી મળ્યાના પંદર દિવસની અંદર મોકલવામાં આવી હતી.તેથી, તપાસ કરવાનો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે નોટિસમાં ચુકવણીની માંગ હતી કે કેમ.(જુઓ સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ સેક્સન્સ ફાર્મર્સ એન્ડ અર્ટર્સ (૧૯૯૯ (૮) એસ. સી. સી. ૨૨૧) આ તબક્કે આ અદાલત દ્વારા મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ હીરાલાલ અને અન્યો (૧૯૯૬ (૭) ૫૨૩) માં પસાર કરાયેલા આદેશની નોંધ લેવી સુસંગત છે.તે, અન્ય બાબતોની સાથે, નીચે પ્રમાણે નોંધવામાં આવ્યું હતું:

"ઓફિસના અહેવાલને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ થશે કે પ્રતિવાદીઓ દેખીતી રીતે અનુક્રમે "ઘરમાં ઉપલબ્ધ નથી", "ઘર બંધ" અને "દુકાન બંધ" પોસ્ટલ ટિપ્પણીઓ સાથે નોટિસ પરત કરવામાં સફળ રહ્યા હતા.તે દ્રષ્ટિકોણમાં, એવું માનવું આવશ્યક છે કે પ્રતિવાદીઓને નોટિસો આપવામાં આવી છે.

મધુ વિ. ઓમેગા પાઇપ્સ લિ.. [૧૯૯૪ (૧) એ.એલ.ટી. (સી. આર. એલ.) ૬૦૩ (કેરળ)] કાયદાની કલમ ૧૩૮ની કલમો (બી) અને (સી) નો વ્યાપ અને વ્યાપ કેરળ ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા નોંધવામાં આવ્યો હતો અને ન્યાયમૂર્તિ કે. ટી. થોમસ (તે સમયે તેમના આધિપત્ય તરીકે) નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"પરંતુકની કલમ (સી) માં ચેક ખેંચનારને ચુકવણી કરવા માટે 'ઉપરોક્ત નોટિસની પ્રાપ્તિ' ની તારીખથી પંદર દિવસ આપવામાં આવે છે.આ સ્પષ્ટ સંકેત આપે છે કે સંદર્ભમાં 'નોટિસ આપવી' એ નોટિસની પ્રાપ્તિ સમાન નથી.આપવું એ એવી પ્રક્રિયા છે કે જેની પ્રાપ્તિ એ સિદ્ધિ છે.જો કલમ (બી) માં દર્શાવેલ સંદર્ભમાં નોટિસ આપવા માટે રસીદ અથવા નોટિસનું ટેન્ડર અનિવાર્ય હોય તો ચુકવણીકારે તેના સાચા સરનામાં પર ડ્રોઅરને નોટિસ મોકલીને અગાઉની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરવી પડશે, એક ચોરી કરનાર ઓછામાં ઓછો પંદર દિવસનો સમયગાળો સમાપ્ત થાય ત્યાં સુધી ટપાલની વસ્તુને સફળતાપૂર્વક દૂર રાખશે.કાયદો ગુનેગારને તેની ચુકિતઓનો લાભ લેવા માટે મદદ કરશે નહીં.તેથી વર્તમાન સંદર્ભમાં 'નોટિસ આપવી' અભિવ્યક્તિનું વાસ્તવિક અર્થઘટન એ છે કે, જો પ્રાપ્તકર્તાએ પંદર દિવસની મુદત પૂરી થાય તે પહેલાં ડ્રોઅરના સાચા સરનામામાં વ્યાજબી રીતે નોટિસ મોકલી હોય, તો તે ગણી શકાય કે તેણે

વૈધાનિક સમયગાળાની અંદર નોટિસ આપીને માંગ કરી હતી.અન્ય કોઈપણ અર્થઘટન આવી સૂચના આપવાના હેતુને નિરાશ કરે તેવી શક્યતા છે.

ફરિયાદી પર એ બતાવવાનો બોજ છે કે આરોપી ખોટી પોસ્ટલ એન્ડોર્સમેન્ટ મેળવવામાં સફળ રહ્યો છે.તેની શું અસર થાય છે તે સુનાવણી દરમિયાન ધ્યાનમાં લેવું પડશે, કારણ કે વૈધાનિક યોજના સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે નોટિસની સેવા બતાવવાનો બોજ ફરિયાદી પર છે.તેથી, જ્યાં નોટિસ મેળવનારની અનુપલબ્ધતા વિશે ખોટી સમર્થન હતું તે દર્શાવવા માટે સામગ્રી લાવવામાં આવે છે, ત્યાં જે નિષ્કર્ષ કાઢવાનો છે તે દરેક કેસની પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો પર નક્કી કરવો પડશે.

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે ઉચ્ચ અદાલત તેના દષ્ટિકોણમાં ન્યાયી હતી અને આ કેસમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

અપીલ રદ થવાને પાત્ર છે જેનો અમે નિર્દેશ આપીએ છીએ.

અરજી ફગાવવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા

ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.